

SPROGPSYKOLOGI PÅ ARBEJDE

SPROGETS REFLEKSIVITET

DEBAT OM STUDIENÆVNET

ISSN 1603-7979

SPROGPSYKOLOGISK INFORMATION OG DEBAT
4. ÅRGANG, 4. NUMMER, NOV. 2004

INDHOLD

VELKOMMEN	3	STUDIEVEJLEDNING	
		Brevkassen	32
SPROGPSYKOLOGI PÅ ARBEJDE		DET SKER	
Mette Bæch	4	Nyt fra studievejledningen	33
Susanne Bøgh	9	Nyt fra FAFOS	33
Louise Sørensen	12		
SPROGETS REFLEKSIVITET	13	KALENDER	34
BOGOMTALE			
Omtale af ”Sprogpsykologi. Udvalgte kerneområder”	18		
DEBAT			
Debat om studienævnet	27		

Spindet udgives af foreningen FAFOS - Fagligt Forum for Sprogpsykologi fire gange årligt. Spindet udkommer både i papirformat og kan downloades på sprogpsykologis hjemmeside: www.cphling.dk/sprogpsykologi. Desuden kan det læses på Institutbiblioteket, IAAS, Københavns Universitet og på Det Kongelige Bibliotek.

Medlemskab af FAFOS er gratis, og som medlem får man tilsendt Spindet pr. e-mail. Indmeldelse kan ske ved henvendelse til formanden.

Redaktionen forbeholder sig ret til at foretage korrekturlæsning af indlæg. Det anvendte kommatingsystem vil blive respekteret. I øvrigt er forfatterne af indlæggene selv ansvarlige for indholdet. Næste udgave af Spindet udkommer i marts.

Redaktionsudvalget:

Henriette Bilberg: h_bille@get2net.dk
Majbrit Lindberg: majli@tiscali.dk
Sune E. Schulze: sunee@wanadoo.dk
Anne Uhrskov: auhrskov@ofir.dk

Fagligt Forum for Sprogpsykologi :

Formand:

Sune E. Schulze: sunee@wanadoo.dk

Næstformand:

Bettina Nielsen: betnie@tele2adsl.dk

Kasserer:

Astrid Geertz: ageertz@get2net.dk

Øvrige bestyrelsesmedlemmer:

Stine Hartmann: stinehartmann69@hotmail.com
Anne Sandager: anne.sandager@get2net.dk

VELKOMMEN

Velkommen til det nye nummer af Spindet, som har temaet 'Sprogpsykologi på arbejde'.

I dette nummer kan du blandt andet læse tre nyuddannede sprogpsykologers historie. De fortæller om deres oplevelser og erfaringer med at være i praktik, blive færdige med studiet, søge job og komme ind på arbejdsmarkedet.

Desuden bringer vi en artikel af Maarja Siiner, som er uddannet sprogpsykolog. Hendes artikel handler om sprogets refleksivitet og dets betydning for sprogpsykologiske undersøgelser.

Herefter præsenterer Hans Vejleskov den nye bog "Sprogpsykologi. Udvalgte kerneemner", som i næste nummer af Spindet følges op af en anmeldelse skrevet af sprogpsykologistuderende Jesper Jørgensen.

Spindet bringer også en debat om Studienævnet for Audiologopædi og Sprogpsykologi, hvor Hanne-Pernille Stax svarer på Sune E. Schulzes kritiske indlæg.

For en god ordens skyld vil vi lige gøre opmærksom på, vi ved en fejltagelse navngav sidste nummer af Spindet "nr. 3", selvom der indtil da kun var udkommet ét nummer i år. Vi bliver derfor nødt til at springe

årets andet nummer over og må - måske til bibliotekarernes fortvivelse - beklage at Spindet, nr. 2, årg. 4 2004 er et ikke-eksisterende nummer. Til gengæld findes der en splinterny og velfungerende hjemmeside for sprogpsykologi på denne adresse: www.cphling.dk/sprogpsykologi. Besøg den, og find alle mulige oplysninger om studiet.

I forbindelse med dette nummers fokus på sprogpsykologi i arbejde, ville vi gerne have bragt første kapitel af Birte Asmuss og Jakob Steensigs (red.) bog "Samtalen på arbejde" fra 2003. Bogens kapitler giver 15 bud på, hvordan konversations-analysen bruges i praksis inden for vidt forskellige fagområder, og det er inspirerende læsning.

På grund af pladmangel har vi ikke mulighed for at bringe uddrag af bogen i dette nummer, men hvis du har lyst til at læse mere, kan første kapitel af "Samtalen på arbejde" downloades fra: <http://www.conversation-analysis.net/Publications/kap1.pdf>

Redaktionen modtager meget gerne bidrag fra alle, der skulle have lyst til at skrive til Spindet. Gode ideer og forslag er også meget velkomne.

God fornøjelse med Spindet!
Redaktionen

SPROGPSYKOLOGI PÅ ARBEJDE

Mette Bæch om at være i praktik på Deadline på DR2

Deadline er DR2s daglige nyheds- og debatprogram. Programmet sendes alle dage kl. 22.30 på DR2. Hver aften skal Deadline servere dagens seneste nyheder, og sætte perspektiv på dagens og tidens væsentligste emner med en række aktuelle gæster i studiet.

At være praktikant på Deadlines nyhedsredaktion giver i høj grad en kommende sprogpsykolog mulighed for at få arbejdet med mange konkrete situationer, hvor Deadlines seere er de sprobrugere, der via mediefolk får eksperter, meningsmageres og politikeres udsagn formidlet. Som sprogpsykologistuderende giver redaktionsmøderne mulighed for at stifte bekendtskab med journalisternes håndværk og faglige traditioner. Det betyder også, at man som sprogpsykologistuderende bliver mere bevidst om, hvorfor en sprogpsykolog ikke er en journalist og omvendt.

Researchpraktikantens ansvarsområder

Researchpraktikantens egentlige arbejde er: Research, aktiv deltagelse på redaktionsmøderne, og uplining af gæster. Praktikanten forventes at stille forslag og kommentere dagens vinkler og nyheder på lige fod med den resterende del af redaktionen.

Derudover varetager praktikanten en

række små opgaver som: Booking af forproduktion, opkald til potentielle gæster, forinterview, bestilling af bøger fra diverse forlag, ”snusen” rundt efter forskellige personer og historier i både interne og eksterne databaser og arkiver.

Deadline som arbejdsplads

Deadlines redaktion består af 1 chefredaktør, 3 værter, 3 redaktionssekretærer, 9 reportere, 1 journalistpraktikant, 2 researchpraktikanter (universitetsstuderende), skiftende producere og multiteknikere. Størstedelen af redaktionens medarbejdere har en journalistisk eller akademisk baggrund.

Journalistpraktikanten indgår som en del af reporterteamet, mens de to researchpraktikanter står til rådighed i forbindelse med researchopgaver og ”fremadtænkning” i forhold til kommende begivenheder.

Hver dag indeholder to faste redaktionsmøder: Morgenmødet kl. 10.30 og redaktionsmødet kl. 13.00. På morgenmødet er kl. 9.30-reporteren, kl. 10.30-reporteren og

SPROGPSYKOLOGI PÅ ARBEJDE

mindst en af researchpraktikanterne til stede på redaktionen, mens dagens vært, dagens redaktionssekretær og chefredaktøren deltager i mødet via en mødetelefon. På morgenmødet diskuteres dagbladernes fokuspunkter igennem, hvorefter der bliver fremlagt ideer til aftenens emner og gæster. På redaktionsmødet kl. 13.00 samles op på, hvor langt man er nået med aftenens historier. Hver onsdag er der et fællesmøde, hvor alle interne forhold kan vendes.

Medarbejderne har meget forskellige kompetencer og interesseområder i forhold til de indslag, der skal bringes. Derfor kommer der ofte forslag til mange forskellige vinkler på den samme historie, og som sprogpsykologistuderende får man mulighed for at prøve sprogpsykologiens argumentationer af i praksis.

Redaktionsmøderne

Redaktionsmøderne foregår i redaktionens slidte sofaarrangement. Her bliver dagens opgaver fordelt. For reporterens vedkommende er de faste opgaver uddelegeret efter hvilket tidspunkt på dagen, man møder, således at ens ansvarsområder passer praktisk sammen med det tidspunkt, man møder på. Dagens nyheder gennemgås, og man forsøger via argumentation at afgøre hvilken vinkel eller vinkler, der er den eller

de mest interessante. Så selv om hver medarbejder på redaktionen har sine faste opgaver, bliver opgaverne ofte løst med input fra andre medarbejdere.

Hvorvidt arbejdet bliver løst i fællesskab, eller hver medarbejder sidder med sin opgave, afhænger af, hvem der er på arbejde, og hvor oplagt redaktionen er den pågældende dag.

En bestemt gruppe af medarbejdere på arbejde og en "hot" nyhed resulterer ofte i, at der bliver arbejdet på tværs af arbejdstitlerne, og at alle byder ind på hinandens områder, således at der ikke bare bliver "hørt på" relevante ideer, men også bliver "lyttet til" dem.

Et eksempel på den samarbejdsform var den 11. marts i år, hvor der sprang terrorbomber i Madrid. I løbet af dagen udviklede situationen sig i kraft af, at antallet af dræbte løbende steg, og der blev spekuleret i, hvorvidt det var ETA, Al-Qaeda eller en kombination af dem begge, der stod bag bomberne. Alle på redaktionen sad og fulgte med på BBC og CNN og diskuterede, hvordan Deadline skulle dække en så forfærdelig nyhed, hvor antallet af dræbte bare steg og steg.

Så snart det spanske politi meldte ud,

SPROGPSYKOLOGI PÅ ARBEJDE

at ETA sandsynligvis stod bag bomberne, gik redaktionen i gang med at kontakte diverse ETA- og terroreksperter og komme med ideer til vinkler til aftenens Deadline. Hvad kunne man tillade sig, og hvad kunne man ikke tillade sig? Ville man give taletid til en repræsentant fra Baskerlandet? Hvor lang tid af aftenens Deadline skulle Madrid-nyheden fylde? Ville det ikke være mærkeligt at sidde og høre på noget så skrækkeligt og så hoppe over til en forfatter, der havde skrevet en bog? Hvor mange vinkler kunne belyses?

Alle, der tog stilling til historien, supplerede hinanden med research og forslag til gæster og vinkler på interviews. Løsningen blev, at Deadline ekstraordinært havde 4 gæster og 4 vinkler på Madrid historien.

Hele aftenens udsendelse kom til at handle om bomberne i Madrid. Fx fik en Baskerlands fortaler nogle få minutter. Værten lovede den øvrige del af redaktionen, at interviewet med Baskerlands fortaleren ikke bare ville blive at lade ”det onde” tale, men en relevant lille vinkel på situationen set fra Baskerlandet.

Da det i de efterfølgende dage blev konstateret, at alt pegede på Al-Qaeda, var der tilfredshed med at være det nyhedsprogram, der lige

havde dækket en ekstra vinkel. Dermed kom Deadline til at fremstå som det nyhedsprogram, der ikke kun havde tænkt inden for boksen, men havde tilføjet det spanske politis oplysninger om, at ETA stod bag bomberne, en ny vinkel.

Praktikvejleder, feedback og praktikrapport

Gennem mit praktikophold har jeg været til samtale hos min praktikvejleder 5 gange. På Deadline er praktikvejlederen chefredaktøren. Jeg har hovedsagligt fået ros for at udføre de opgaver, jeg var ansat til, samt ros for at kunne holde styr på opgaverne.

I begyndelsen fik jeg at vide, at jeg med min faglige baggrund godt måtte blande mig mere på redaktionsmøderne, og herimod slutningen fik jeg at vide, at jeg muligvis havde været mere genert i begyndelsen af mit praktikforløb, end jeg havde ladet mig mærke med, og at jeg nu var begyndt at ”rulle mig mere ud”.

Samtalerne med praktikvejlederen har været behagelige, og praktikvejlederen har hjulpet til med at fastholde, at praktikken skulle være en del af et uddannelsesforløb, hvor jeg ikke bare skulle varetage rutineopgaver, men udfordre mig selv og mine faglige interesser i Deadlines

SPROGPSYKOLOGI PÅ ARBEJDE

redaktion som praktiksted.

De produkter, jeg har været med til at skabe, er en række Deadline udsendelser sendt gennem et halvt år. Jeg har været med i redaktionens daglige arbejde og har været med til at vurdere situationer, emner og gæster, som er blevet en del af disse Deadline udsendelser.

Da jeg skulle skrive praktikrapport valgte jeg derfor at udarbejde en analyse i form af en undersøgelse, der havde til hensigt at belyse, hvorvidt Deadlines emneprioriteringer lever op til en bestemt gruppe af Deadlines seeres forventninger til emneprioriteringer.

Min undersøgelse gik i sin enkelhed ud på at præsentere redaktionssekretærer og værter for 10 emner og gennem et spørgeskema få dem til at vurdere emnerne som potentielle Deadline emner. Efterfølgende har jeg præsenteret 11 Deadline seere for de samme emner og fået dem til at vurdere, hvad de helst vil se. Hele undersøgelsen blev foretaget på en dag, således at aktualiteten i emnerne er den samme for redaktionen som for seerne.

Mine 3 største udfordringer som praktikant på Deadline

I løbet af de første par uger på Deadline var jeg ganske usikker på,

om jeg overhovedet kunne leve op til det, der blev forventet af mig som praktikant. Jeg vil ganske kort opridse de 3 største daglige udfordringer, jeg fik, da jeg begyndte på Deadline.

Den første store udfordring for mig var at tage noter på redaktionsmøderne. Det var nogle helt anderledes noter, der blev krævet på en halv times redaktionsmøde end i en dobbeltlektion i det vante universitetsmiljø, hvor alle blev hørt, talerækkefølgerne fulgt, og hvor der altid var tid til uddybende spørgsmål. Redaktionsmøderne havde for mig at se absolut ingen struktur. De var særdeles underholdende og fulde af hurtige og sjove replikker, hvilket ikke gjorde det nemmere at gennemskue, hvad der mere præcist foregik, og jeg ville helst ikke spørge dumt efterfølgende.

Den anden store udfordring for mig var at indse, at jeg ikke var helt så hurtig, som jeg troede. At størstedelen af redaktionen var både hurtigere og mere effektive, end jeg var, tog tid at acceptere. Hver aften skulle dagens nyheder og debatter være på plads inden fyraften. Nogle redaktionsmedarbejdere ville gerne have researchresultaterne udformet som et lille stykke tekst, mens andre redaktionsmedarbejdere gerne ville have, at man overleverede resultatet af researchen mundtligt, men fælles

SPROGPSYKOLOGI PÅ ARBEJDE

for alle var, at de ville have det inden fyraften. Det er en stor omvæltning, når man er vant til universitetets fleksible afleveringsfrister.

Den tredje store udfordring var at finde ud af, hvad de forskellige værter forventede af mig. Oprindeligt havde jeg troet, at jeg hovedsagligt skulle arbejde for reporterne, men i realiteten var det nogle meget forskellige værter og en række redaktionssekretærer, der stillede de svære opgaver, hvor der skulle tages stilling til en nyhedssituation her og nu, hvor den rigtige gæst skulle findes, eller hvor der skulle udarbejdes en mere omfattende research.

Denne udfordring var for mig en positiv overraskelse, da man som researchpraktikant på Deadline ikke varetager decideret journalistiske opgaver som manuskriptskrivning og indlæsning af indslag osv., men bliver opfordret til at bidrage med sin faglige indsigt i forbindelse med research, analyse af konkrete situationer og vinkler på dagens nyhedsstof.

I løbet af min praktikperiode fik jeg taget alle 3 udfordringer op. Jeg kan varmt anbefale andre sprogpsykologistuderende at søge Deadlines redaktion som praktiksted. Som praktikant på Deadlines

redaktion får man rig mulighed for at blive udfordret på flere niveauer, såvel personligt som fagligt.

SPROGPSYKOLOGI PÅ ARBEJDE

Susanne Bøgh om at blive arbejdssøgende

Susanne Bøgh blev kandidat i sprogpsykologi i januar i år, og hun har således oplevet, hvordan det er at skifte den sprogpsykologiske litteratur ud med Berlingskes jobtillæg. Hun vil gerne fortælle om tiden efter studiet, og Spindet har derfor besøgt hende i hendes lejlighed i indre København.

En rastløs tid med "fantom dårlig samvittighed"

"Det var sådan set en god følelse at aflevere speciale", fortæller Susanne. "Vi var to, der havde skrevet sammen, og efter vi begge havde været inde på Sekretariatet og aflevere det, gik vi ud og spiste frokost sammen. Jeg kan kun anbefale, at man aftaler at fejre specialeafleveringen med nogen, for ellers tror jeg virkelig, det kan opleves som et antiklimaks."

Susanne fandt det ikke vemodigt at afslutte sit studie, men efter at have arbejdet på specialet i 9 måneder synes hun dog, det var en lidt flad fornemmelse blot at sætte sig op i sin lejlighed og vente på en forhåndsgodkendelse.

"De første par uger efter afleveringen var jeg lidt rastløs", forklarer Susanne. "Jeg havde hele tiden en følelse af, at jeg burde lave noget, læse noget eller skrive noget. Men det skulle jeg jo ikke. Det var lidt

ligesom en "fantom dårlig samvittighed," fortæller hun om tiden, inden hun modtog forhåndsgodkendelsen af specialet, der gav grønt lys til at starte jobsøgningen.

Nogle måneder inden afleveringen af specialet havde Susanne været på et "Næsten kandidat-kursus" på Studievejledningen Humaniora. Der blev hun sat sammen med fire andre næsten-kandidater, og de fem aftalte at fortsætte med at mødes som en jobsøgningsklub. Klubben mødtes hver 14. dag og læste hinandens ansøgninger igennem, så de kunne give feedback, inspiration og moralsk opbakning til hinanden.

Susanne var meget glad for jobsøgningsklubben.

"Den fungerede rigtig godt. Jeg tror, den var en stor del af grunden til, at jeg egentlig havde det fint nok med være jobsøgende. Det var virkelig værdifuldt at få andres input til både jobsøgning generelt og til ens specifikke ansøgninger, for det kan jo tit være svært selv at få øje på problemerne ved ens egne ansøgninger. Desuden var det jo også virkelig rart at mødes med nogle i samme båd."

Samvær med andre jobsøgende mener Susanne kan være en stor hjælp.

"Et godt forum til at se andre

SPROGPSYKOLOGI PÅ ARBEJDE

arbejdssøgende akademikere kan være Magisterforeningen. De udbød nogle småkurser, som jeg deltog i. De var gratis for ledige, og jeg synes, de var meget givtige. Derudover blev jeg tilbudt forskellige kurser fra Magisternes Jobservice.”

30 ansøgninger på 7 måneder

”Jeg tror, at der gik omkring tre uger, fra vi afleverede specialet, til jeg sendte min første ansøgning af sted. På de 7 måneder jeg var arbejdsløs, fik jeg sendt ca. 30 ansøgninger, primært på opslåede stillinger. Jeg oprettede elektroniske jobagenter på diverse jobbaser, som så sendte mails med nye stillinger til mig.

Det anbefales af forskellige kloge mennesker, at man skal søge uopfordret for at undgå den store ansøger-konkurrence, der er på de opslåede stillinger. Det er utvivlsomt rigtigt, men jeg havde ingen anelse om, hvor jeg skulle starte med uopfordrede ansøgninger, og jeg vidste heller ikke rigtig, hvad jeg skulle ”tilbyde” virksomheder, der ikke direkte søgte nye medarbejdere.”

Susanne havde ikke nogen klar ide om, hvilket slags arbejde hun allerhelst ville have. ”Jeg brugte stillingsopslagene til at indkredse hvilke stillingstyper og opgaver, jeg kunne tænke mig, og mente, jeg kunne udfylde. Derudover brugte jeg

dem til at finde ud af, hvad der findes af interessante virksomheder. Derfor gemte jeg også annoncer på job, jeg ikke ville søge, hvis virksomheden lød spændende. Den kunne jeg så senere bruge til en uopfordret ansøgning,” tænker Susanne tilbage og indrømmer, at hun nok var for tilbageholdende med at søge uopfordret.

Sprogpsykologi i markedsundersøgelser

Efter syv måneder som arbejdsløs var der endelig bid på en af ansøgningerne.

”Jeg fik mit nuværende job gennem et stillingsopslag, hvor jeg syntes, jobbeskrivelsen lød rigtig spændende. Arbejdet går ud på at lave markedsundersøgelser for diverse firmaer, heriblandt fokusgruppeinterviews, som bruges til at afklare de problemstillinger, firmaerne ønsker belyst. De interviews skal jeg så omdanne til en rapport og til en anbefaling af, hvordan firmaerne skal arbejde videre med den pågældende problemstilling.”

”Mit arbejde omhandler kommunikationsstrategier, men også nye produkter, produktimage og andre aspekter af marketing.”

Her synes Susanne også at sprogpsykologien passer ind.

SPROGPSYKOLOGI PÅ ARBEJDE

”Sprogpsykologien kommer ind i mange dele af mit arbejde. Det metodiske aspekt af sprogpsykologien bruger jeg til planlægningen af undersøgelserne og bearbejdningen af data. Derudover kommer jeg til at bruge den viden, jeg har om kommunikation og om kommunikationsrådgivning, når jeg skal udarbejde anbefalinger omkring marketing og den videre bearbejdning af kommunikationsstrategier. Og så gør jeg selvfølgelig også brug af den mere generelle akademiske disciplin med at skrive rapporter.”

Gode råd til jobsøgende sprogpsykologer

Susanne synes, det er vigtigt, at man hverken lader sig slå ud af erhvervslivets fordomme mod humanister eller alle de triste tal om akademikerledighed.

”Men man skal heller ikke lade som om, at erhvervslivet slet ikke har nogen fordomme over for os. I stedet kan det måske være en god idé at adressere nogle af fordommene,” siger hun eftertænksomt.

Susanne advarer også mod at have skyklapper på, når man leder efter arbejde.

”Jeg har søgt mange forskellige stillingstyper i mange meget forskellige virksomheder og organisationer, men de har alle sammen haft elementer af det, jeg

gerne vil. Det har været stillinger, som jeg gerne ville have og som jeg følte, at jeg kunne lære noget af. Så jeg tror, at det handler om at have et åbent sind samtidig med at man også går efter noget, som man gerne vil lave.”

Hun ser det som en fordel at være cand. mag i netop sprogpsykologi, da det er en mere ukendt uddannelse.

”Der var flere, der blev interesseret i at høre nærmere om sprogpsykologi, og det er jo en god indgangsvinkel til en samtale, måske især når man søger uopfordret. Men så er det jo bare et spørgsmål om at have konkretiseret, hvad en sprogpsykolog kan” smiler Susanne./AU

SPROGPSYKOLOGI PÅ ARBEJDE

Louise Sørensen om sit job som informationskonsulent

Jeg blev færdig som cand.mag. i sprogpsykologi i september 2003 og startede i mit første, og nuværende job i januar 2004.

Jeg er ansat i medieovervågningsvirksomheden Observer Danmark som informationskonsulent, hvor jeg har min egen kundeportefølje og refererer til mediechefen. Mit job består hovedsagligt i at skrive presseresumeer til mine kunder, som abonnerer hos Observer Danmark for at sikre sig et fuldstændigt overblik over deres virksomheds ageren i medierne. Derudover står jeg for kundekontakten; sikrer kundens tilfredshed med vores leveringer i dagligdagen, går til kundemøder og vurderer kundens behov.

Ved ansættelsen i Observer Danmark lagde de vægt på, at jeg er uddannet inden for kommunikation og formidling. De lagde dog mere vægt på min personlighed og erfaring i erhvervslivet, da de valgte mig frem for andre ansøgere. Det var således ikke afgørende, at jeg er sprogpsykolog.

Jeg kan dog se flere fordele i at have en sprogpsykologisk baggrund i min dagligdag. Vi har mange cand.comm.er fra RUC ansat, og i forhold til dem er jeg med mine erfaringer fra Københavns Universitet

og især fra min sprogpsykologiske overbygning bedre rustet til at tage ansvar og træffe beslutninger på egen hånd. Det er som sådan ikke sprogpsykologiens teoretiske fundament, jeg trækker på i min dagligdag, men nærmere den frihed, jeg har haft de sidste to år af min studietid.

Jeg har megen glæde af at have haft mulighed for selvstændigt at tage eget ansvar for eksempelvis emnevalg og fremgangsmåde i forbindelse med mine sprogpsykologiske opgaver og ikke mindst specialet. Den vidtgående frihed, studiet tilbyder, og det selvstændige initiativ, man bliver opfordret til at tage, betyder således utrolig meget i forhold til de mange beslutninger, jeg hver dag skal tage på min arbejdsplads.

SPROGETS REFLEKSIVITET

Det er lige så svært at spørge om sprog som at tale om det

Af Maarja Siiner

Sprogets refleksivitet

Et af hovedprincipperne i sprogpsykologiske undersøgelser er, at inkludere sprogbrugeren i analyse af sproget: alle sprogpsykologiske undersøgelser skal gennemføres ved hjælp af og til hjælp for dem der kommunikerer.¹ Men hvad betyder denne gløse egentlig? For uden forklaring kan det godt komme til at lyde som om sprogpsykologer skal yde alternativ psykologisk hjælp eller måske tilbyde et alternativ til livslinjen - kommunikationslinjen. Formålet med denne artikel er at kigge nærmere på hvorfor dette princip er af central betydning for sprogpsykologiske undersøgelser.

Princippet om at inddrage sprogbrugeren i studier af sprog har en dybere sprogfilosofisk mening, som sjældent bliver omtalt i denne sammenhæng. Det mest kendetegnende ved sproget som studieobjekt er nemlig sprogets refleksivitet, dvs. at vi i et sprog kan udtale os om alt, også om alle forhold vedrørende dette sprog selv. På den måde adskiller sprog sig fra andre studieobjekter – sprog er noget som vedrører os alle i den grad, at vi alle – og ikke kun sprogforskere - har en mening om det. Som den integrationistiske sprogforsknings grundlægger Harris har påpeget er

det, at mennesker kan metakommunikere omkring deres kommunikation, af stor betydning for sprog- og kommunikationsforskning. Alle mennesker, også sprogforskere selv, forstår nemlig det der foregår i en kommunikationssituation, i kraft af at de selv er sprogbrugere.²

Det er velkendt for os alle - som sprogbrugere – at mennesker kan beskrive en ting på flere forskellige måder eller sige flere forskellige ting om det samme. Og netop fordi vi har oplevet, at mennesker kan sige det ene og gøre det andet eller bare er store i munden, nærer vi en sund mistillid til sprog. Den samme mistillid deles også af videnskaber, der studerer menneskers adfærd på baggrund af deres egne udtalelser, psykologi, antropologi o.a. Det viser sig nemlig, ikke så overraskende, at menneskers beskrivelser af hverdags- eller kommunikationssituationer ikke er objektive gengivelser af dem. I den klassiske lingvistik har man af samme grund været tilbøjelig til at overse og marginalisere sprogbrugernes egen viden om sprog, dvs. al data der skyldes sprogets refleksivitet. Sprogets refleksivitet handler om at der ikke kun er forskel på det vi siger og gør, men også på det at bruge sproget og at tale om det. For at bevare objektiviteten i en analyse af sprog, har sprogvidenskaber været tvunget til at afgrænse fokus til kun at

SPROGETS REFLEKSIVITET

omfatte det rene sprog, dvs. teksten eller den verbale del af samtalen. Det mest usikre moment ved sprog, som også er det sværest at definere, nemlig dets brug, har man ladet være med at inddrage. Man skal ikke spørge sprogbrugeren om noget, da lægmænd jo almindeligvis ikke er eksperter i sprogvidenskabelige teorier.

Sprogbrugeren og undersøgelser af sprog

Den sprogpsykologiske tilgang til sprog adskiller sig på mange måder fra den klassiske forståelse af akademisk tilgang i studier af sprog og sprogbrug, for ikke at sige at den vender det sidstnævnte på hovedet. Ikke fordi sprogpsykologi lider af et Rasmus-modsat-syndrom, men for at pege på grundene til at den klassiske lingvistik ikke kan sige noget om hvorfor mennesker bruger sproget. Som Jesper Hermann skrev det i 1975 kan man fra systembetragtningen alene ikke udlede noget om dette systems anvendelsesmuligheder.³

Her vil jeg vende tilbage til Harris' tanke om at vi forstår kommunikation fordi vi selv er sprogbrugere. Når man skærer deltagernes forståelse af kommunikation væk, er det analytikerens (personlige, det kunne ikke være anderledes) forståelse som råder i stedet for, og analytikere er ikke nødvendigvis større eksperter i

kommunikation end dem, der kommunikerer. I modsætning til f.eks. fysik afhænger "ekspertisen" her ikke af ens akademiske viden om sproget, men mængden af kommunikationserfaringer. Når sprogpsykologi i sine undersøgelser af sprog og kommunikation inddrager sprogbrugeren, sker det fordi: "Recognition of the reflexivity of language is not marginal, but central to linguistic communication."⁴ Ved at anerkende sprogets refleksivitet som et centralt lingvistisk emne, erkender vi også det sprogvidenskabelige paradoks, der i ligeså høj grad præger andre humanistiske videnskaber der studerer menneskers levned og meninger på baggrund af deres sprogbrug: dette paradoks handler om forholdet mellem to foranderlige størrelser, virkelighed og sprog.

Mennesker har alle sammen en viden om sprog og sprogbrug, men det er svært at blive opmærksom på det vi alle sammen ved, netop fordi det er noget så selvfølgeligt. Vi bruger sproget uden at tænke over hvorfor og hvordan vi gør det, og er derfor ikke bevidste om det vi ved om det.

Sprogpsykologens rolle kunne være at pege på det vanemæssige i sprogbrug, noget vi ikke selv får øje på, fordi vi opfatter det som naturligt. I praksis skelner vi ikke mellem den viden vi alle sammen har om sprog

SPROGETS REFLEKSIVITET

og vores viden om virkelighed, og vi har trang til at opfatte begge som stabile størrelser, selv om vi er ikke så lidt afhængige af, at de ikke er det.

Sprog og virkelighed

Der eksisterer en nødvendig relation mellem sprog og virkelighed. Fordi ”forholdet mellem sprog og virkelighed eller mellem påstande og det påstande er om, er selv et vilkår for beskrivelse”.⁵ Med andre ord: enhver sprogbrug forudsætter virkelighedens uafhængige eksistens, et sammenfald mellem dem – den objektive sproglige beskrivelse af virkeligheden - kan derfor ikke forekomme.

Den danske psykolog Nini Praetorius omtaler sprogets refleksivitet som grundlæggende ved menneskers sprogvejne. Identificering af noget i vores virkelighed som rigtigt eller sandt, afhænger ikke af, at vi kan beskrive det præcist og uafhængigt af situationen, men tværtimod, at vi kan beskrive det på flere forskellige måder, afhængigt af situationen, og at enhver ny beskrivelse bygger på andre beskrivelser af det samme. Ordet ”samme” har vi brug for kun fordi den samme genstand kan beskrives på flere forskellige måder, afhængigt af situationen.

Det er netop forestillingen om, at der findes en endegyldig beskrivelse af

noget, som er grunden til at sprogforskere undervurderer værdien af deltagernes egne beskrivelser af kommunikationssituationer. Men pointen er, at enhver situation er komplet uoverskuelig, og kan beskrives på utallige måder, afhængigt af hvem der beskriver den.

Som den danske filosof Peter Zinkernagel har skrevet, er næsten alle filosofiske problemer opstået, fordi man ikke har været opmærksom på den nødvendige forbindelse der eksisterer mellem situationer og personer.⁶ Så det naive i at inddrage sprogbrugernes egen viden om sprog består ikke i, at man lader folk fortælle om deres sprogbrug, som de selvfølgelig gør på forskellige måder afhængigt af situationen, men at man forventer at sproget og virkeligheden kunne blive til ét, den endegyldige og objektive beskrivelse af virkeligheden.

Det er ligeså svært at spørge om sprog som det er at tale om det.

Hvilken praktisk konsekvens har sprogets refleksivitet så for den praktiske sprogforskning? Hvad sker der når vi inddrager sprogbrugernes egen viden i vores undersøgelser?

Integrationisten Davis har for eksempel lavet en undersøgelse om hvad mennesker (både lingvister og ikke-lingvister) forstår ved det mest

SPROGETS REFLEKSIVITET

almindelige og gængse begreb 'ord'.⁷ Davis' undersøgelse bestod af nogle praktiske øvelser, hvor svarpersoner skulle tælle hvor mange 'ord' der var i forskellige almindelige talesprogssætninger, og begrunde deres svar.

Det mest interessante resultat af undersøgelsen var at både lægmænd og lingvister havde det svært med at begrunde deres svar – komme med en "regel" - fordi inkonsistensen i svarene eksisterede ikke bare personer imellem, men også den samme person kunne få forskellige resultater, afhængigt af forståelseskonteksten, f.eks. den sætning som ordet stod i. Lingvister var stærke i teori, men havde problemer med at udføre det i praksis, mens lægmænd var bedre til at bruge pragmatiske forklaringer i deres begrundelse. Dermed forsøgte Davis at bevise, at det ikke kun er lægmænd, der er inkonsistente i deres metalingvistiske praksis (den måde de taler om lingvistiske begreber på), men at også sprogforskere selv er det.

Davis' undersøgelse er med til at problematisere objektiviteten i sprogvidenskabeligt arbejde. Ligesom alle vores erfaringer er kontekstafhængige, findes der heller ikke kontekstafhængige begreber. F.eks. kunne ordet "imbloodypossible" i Davis'

undersøgelse for en lægmand være et ord, hvis det blev talt, men var ikke et ord, når det stod på skrift, mens det for en lingvist stod for to ord 'bloody' og 'impossible', som i en samlet form udgjorde et ikke-eksisterende ord. "It's only when such metalinguistic games are taken as constants for the purposes of theorising about language that they constitute the misleading and erroneous activity",⁸ skriver Davis.

Forskere, der ønsker at reducere sprog til en mere oprindelig og elementær størrelse, til noget der ikke indeholder sprogbruger og dermed sprog, befinder sig i en ond cirkel, da deres anstrengelser netop fører til at man nærer en voksende mistillid til sprog. I sprogpsykologi vender man denne opfattelse på hovedet, sprogets dynamik bliver opfattet som en nødvendighed, uden hvilket vi ikke var i stand til at forholde os til den foranderlige tilværelse. Vores sprog kan ikke være en endelig størrelse da vi som individer heller ikke er noget endeligt, men er i konstant forandring, og den proces afspejles også i sprogets ambivalens og kreativitet.

I sin konklusion skrev Davis, at hendes undersøgelse har bevist at "asking for information is just as complex and unpredictable as the giving of it".⁹ Sprogforskere glemmer

SPROGETS REFLEKSIVITET

tit, at ikke bare sprogbrugerens ”metalingvistiske praksis”, men også de begreber og det analyseværktøj som de bruger, er kontekstafhængige.

Davis’ undersøgelse handlede om den kontekstuelle betydningsdannelse, men hun glemte at trække en væsentlig konklusion i sin ellers så glimrende undersøgelse. Nemlig at hendes svarpersoners metalingvistiske praksis omkring deres ”lingvistiske” forståelse også blev brugt til at kommunikere hvem de var. Mennesker kommunikerer ikke bare information, men også deres verdensforståelse og deres forståelse af deres egen rolle i den. Sprogforskere i hendes undersøgelse forsøgte at give en ”videnskabelig” og velargumenteret forklaring, også i situationer hvor de var i tvivl om det rigtige, mens lægmænd holdte sig til en mere ”common sense” forklaring (et ord er et ’ord’ når det tilhører en kultiveret og høflig sprogbrug).

Et undersøgelses-design, der tager hensyn til sprogets refleksivitet, og ikke forsøger at eliminere det, åbner op for nogle hidtil usete aspekter ved sprogbrug, som ellers ville blive opfattet og kasseret som afvigelser.

¹ Hermann, J.: ”Nyt grundlag for sprogpsykologiske undersøgelser” i: Spindet 2/2001, årg. 1

² Harris, R.: The Language Connection
Bristol: Thoemmes 1996

³ Hermann, J.: ”Sprog” som upraktisk bevidsthed” i: Gregersen, F. et al. (eds.): Børn, sprog og undervisning. Gyldendals pædagogiske bibliotek 1975

⁴ Harris 1996

⁵ ibid.: 16

⁶ Zinkernagel, P.: Virkelighed København: Munksgaard 1992, s.6

⁷ Davis, H. G.: Words. An Integrational Approach. Curzon Press, 2001

⁸ ibid.: 24

⁹ ibid.: 205

BOGOMTALE

Omtale af "Sprogpsykologi"

Omtale af "Sprogpsykologi. Udvalgte kerneemner", red. af Marianne Rathje og Linda Svenstrup. Museum Tusulanums Forlag, 2004.

Af Hans Vejleskov

Denne nye bog er et festskrift til lektor Jesper Hermann i anledning af hans 60-årsdag og begrundet med, at han har været primus motor for faget sprogpsykologi siden 1969.¹ Bogen er vel ikke - som det siges i forordet - den første artikelsamling om sprogpsykologiske emner på dansk,² men så afgjort den hidtil mest fyldige og alsidige. De i alt 16 artikler af lige så mange forfattere er opdelt i fire afsnit:

1. Mennesket i sproget - om sprogets rolle i vor handlen som mennesker.³
2. Forståelse og betydning - om hvordan "forståelse" kan forstås, og om hvad "betydning" betyder mv.
3. Sprogfilosofi - om sprog, om sprog og tænkning og om sproget og verden.
4. Perspektiver på kommunikation - om sproglig interaktion i forhold til situationer og personer.

I det følgende omtales bidragene i den rækkefølge, de optræder i i bogen, men der gøres ikke lige meget ud af dem alle. Dermed udtrykkes på ingen måde noget om kvaliteten af de enkelte artikler; det er simpelthen

udtryk for, hvad jeg har mest forstand på eller størst interesse i.

Mennesket i sproget

Lars Brink, freelance professor, skriver om hyperkorrektion - dvs. dette, at en afsender, som udtrykker sig i en uvant sprogvariant, overgeneraliserer en omsætningsregel, så han alligevel laver en fejl. Fx kan en dansker, der skal sige "Du måtte ikke se ham" på engelsk, bruge reglen om at man skal bruge "do" i spørgende og nægtende sætninger forkert og komme til at sige "You did not must see him". LB nævner, at "når lingvister afskyr begrebet sprogfejl, er det ikke kun fordi de er venstreorienterede og vil række lavstatusgrupper en hjælpende hånd... (men) fordi man i amatør-læserbreve aldrig... ser protester mod virkelige fejl; der er altid tale om ... former, som skribenten ikke bryder sig om ... ". - Men da sprog nu en gang er et regelsæt for tale og skrift, er der naturligvis fejlmuligheder. Og selv om man gerne siger overgeneralisering" (der smager mindre af fejl) i stedet for "hyperkorrektion", så er der allerede hos mindre børn tale om, at de - fejlagtigt - hyperkorrigerer i både deres egne ytringer og fx forældrenes ytringer. Efter en lang række glimrende eksempler fra såvel børnesprog som fra brug af dialekter

BOGOMTALE

og fremmedsprog slutter LB med at berette om to særlige former for hyperkorrektion, der begge har med skriftsprog at gøre. Den ene er hyperperegrismer(!) som når man i løbet af 1700-tallet begyndte at stave det oldnordiske og svenske "skald" med "j", hvad der kun kan forklares med, at "skjald" havde en mere oldnordisk klang. Den anden form kalder LB hypernaturalisering og indrømmer kun at kende ét eksempel, nemlig at vi danske i 1700-tallet lånte det norske ord "gåte" og gjorde det (naturaliserede det) til "gåde" - for sådan ville det have lydt på dansk, hvis det havde overlevet fra oldtiden! Jo, både på landsplan og på det personlige plan kan man ændre for at tale mere "korrekt", mere "ægte" eller mere "fint"!

Lars Henriksen, ph.d. og spirituel vækstpædagog, tager det kætterske spørgsmål op, om nogle sprog er bedre end andre. Kætteri eller ej - det er i hvert fald en fremragende ide at fokusere på intonationen, for det er et meget forsømt emne i sprogpsykologien, selv om det - netop psykologisk set - er overordentligt relevant. Som LH siger det, er intonationen i høj grad afhængigt af den talendes sindstilstand, mens fx fonemet /i/ ikke udtales forskellig hos den muntre og den triste. Han nævner også, at intonationen er noget af det sværeste ved et fremmedsprog,⁴ bl.a.

fordi man let føler, at man virker affekteret, hvis man "efteraber" en englænder eller en franskmænd. Men som allerede en af psykologiens store pionerer, W. Wundt, sagde det, er sproget opstået som udtryksbevægelser, dvs. som spontane fysiologiske udtryk for indre tilstande. Hvis man virkelig vil forstå, hvordan menneskers måde at tale på er med til at bestemme, hvordan vi oplever og vurderer dem, så er intonationsspørgsmålet uafviseligt.

Hermed er vi så ved tredje og sidste artikel i denne del, for her skriver cand.mag. Linda Svenstrup netop om "Sprog og personlighed". Her berettes bl.a. om en undersøgelse, hvor studerende lyttede til to minutter af et radiointerview og bagefter skulle karakterisere den interviewede kvinde, både mht. alder, erhverv, væremåde, påklædning og udseende - og det kunne de i vid udstrækning: En fin demonstration af, hvor stor en rolle sprog og tale spiller for vor opfattelse af andre mennesker.⁵ Men også ens selvopfattelse - og identitet - hænger sammen med ens sproglige udtryksform, hvilket bl.a. ses, når folk fortæller eller skriver erindringer.⁶

Forståelse og betydninger

Denne del indeholder hele seks bidrag, og professor Frans Gregersen lægger ud med at skrive om "Fem

BOGOMTALE

eller seks slags forståelse". Han tager udgangspunkt i diskussioner med Jesper Hermann o. 1970 og deres fælles bog, "Gennem sproget" fra 1974, hvor de tog afstand fra "gavepakke-modellen" og fra tanken om, at behovet for at analysere sprog og sprogbrug primært var at løse forskellige samfundsmæssige problemer. Nej, forståelse er en betydningsdannelseproces, hvor andet end det faktisk sagte spiller en stor rolle, bl.a. genren - om det fx er sladder, en vits, en forklaring, et debatindlæg osv. Blandt de mange undersøgelser, FG nævner, handler en om danskeres forståelse af en radioavisnyhed på henholdsvis dansk og svensk og illustrerer bl.a., hvor svært det er at finde to nyheder, der er lige svære at forstå, og hvor meget lytters opmærksomhed og engagement betyder. Men på den anden side forstår vi altid meget mere, end hvad afsenderen er ude på. Fx får man meget at vide om elevernes personlighed ved at læse deres danske stile!

Lektor Niels Krygers artikel hedder "Den uafsluttede historie om ordet "læring" - om forståelsesmønstre og iscenesættelser i det pædagogiske felt". Han beretter om, hvordan han i 1970'erne var optaget af "den skjulte læreplan" og i 1980'erne af forholdet mellem det intimitetssøgende (kvindelige) og det

præstationssøgende (mandlige), men siden havde fået problemer med ordet "læring", der i stadig større udstrækning er kommet til at dominere på hele uddannelsesområdet. Han mener med rette, at tusindvis af lærere, pædagoger og uddannelsesforskere p.t. er med i en leg om at få "læring" til at betyde noget meningsfuldt i sammenhænge som "leg og læring", "læring og kompetenceudvikling" og "livslang læring", samt i modsætning til "indlæring".

Lektor Simo Køppe skriver om "Betydningen af betydning". Det er et (sprog)filosofisk bidrag, hvor SK betvivler hensigtsmæssigheden af såvel Zinkernagels ide om, hvad der er betingelsen for at bruge sprog og registrere betydninger, som Husserls ide om, hvad det er der konstituerer betydninger. Derefter omtales kunst og spørgsmålet om, hvorvidt noget, der udtrykkes på et sanseområde (maleri) kan omsættes til et andet (musik), samt spørgsmålet om, hvorvidt tale- og skriftsprog kan opfattes som en sjette modalitet - med inddragelse af Merleau-Ponty, Adorno og hermeneutikken.

Cand.mag Marianne Rathjes artikel hedder "Misforståelser og ikkeforståelser i tre generationer", og den fremlægger en del af en undersøgelse om, hvordan unge, folk

BOGOMTALE

i 40'erne og folk i 70'erne forstår, misforstår og ikke-forstår hinanden i samtaler, nemlig den del, der handler om samtaler mellem jævnaldrende. Det er en god ide at skelne mellem misforståelse og ikke-forståelse, samt for begges vedkommende at skelne mellem, om de er åbne (og påpeges af den ene deltager) eller skjulte (og ikke påpeges). Mht. ikke-forståelser kan de spænde fra, at A overhovedet ikke forstår, hvad B mener, til at A tjekker, hvad B mener. Endelig arbejdes også med kategorien usammenhængende ture, hvor det ikke kan afgøres, hvad der er misforstået eller ikke forstået, dvs. mere eller mindre "Goddag mand. Økseskaft"-snak. Resultatet var, at de unge har relativt flere mis- og ikke-forståelser, især åbne ikke-forståelser, at de ældste havde flest usammenhængende ture, og at der ikke var forskel mht. åbne misforståelser. Til sidst diskuteres, om disse mis- og ikke-forståelser er et problem eller en ressource, og det synes klart, at, især åbne misforståelser er udtryk for ønske om at nå gensidig forståelse og derfor fremmer kommunikationen. Her er altså et træk, det er værd at lægge mærke til, også i vurderingen af børns kommunikationsformåen.

Seniorforsker Ole Ravnholts "Grammatik og forståelse" viser - ved analyse af det gribende digt: "En

hund kom ind i et køkken / og stjal et stykke kød. / Men så kom kokken med øksen, / og det blev hundens død" - hvordan selv ganske små ændringer i sætningers grammatiske opbygning influerer på, hvordan de forstås. OR bidrager således til, at vi ikke - i vor store interesse for underforståethed og for supplerende udtryk som mimik og kropssprog - glemmer "det rent sproglige", hvad der utvivlsomt også er væsentligt i forhold til tosprogethed og fremmedsprogspædagogik.

Artiklen "Det er da indlysende!" af professor dr.phil. Hanne Ruus beretter først kort om kognitiv semantik, som har spillet en stor rolle i snart mange år,⁷ og som lægger afgørende vægt på, at der er tæt sammenhæng mellem det kropslige (sansning, motorik og konkrete erfaringer), interaktion og følelser, tanker og forståelser - bl.a. via brug af bebegsmetaforer, dvs. indarbejdede, normalt ikke erkendte systemer af ord og begreber i overført betydning. Som eksempel bruges vort begreb om "forståelse", der i høj grad styres af metaforene "At forstå er at gribe fat i" og "At forstå er at se", og mht. den sidste analyseres ikke mindre end 43 udtryk, bl.a. "at indse", "at være blind for", "at anskueliggøre", "at anlægge en betragtning", "at få klaring på", "at noget er indlysende", "at der går en

BOGOMTALE

prås op" og "at det dæmrer for". Det centrale i artiklen er at fremlægge en metode til at kunne arbejde empirisk med begrebsmetaforer, og det er klart, at også her peges på noget, som er yderst relevant i forhold til to-sprogede og fremmedsprogstilegnelse.

Sprogfilosofi

Det første af tre bidrag i denne del er "Sprogpsykologivildfarelse(r)?" af ph.d. Jan Katlev, som tager fat på, hvad Peter Naur skriver om sprog og psykologi i sin bog, "Antifilosofisk leksikon - Tænkning, Sproglighed, Videnskabelighed", fra 1999. JK's hovedbudskab er, at selv om man nok generelt må tage afstand fra Naurs helt negative kritik af filosofien for siden Aristoteles at have været ødelæggende for videnskaberne om sproget, mennesket og erkendelsen, kan det godt være frugtbart for sprogfilosoffer og sprogpsykologer at sætte sig ind i og tænke over denne antifilosofi.

Projektforsker, ph.d. Lis Nielsen skriver om "Sprogpsykologien i dannelsens optik" med udgangspunkt i den tyske fænomenologiske filosof Hans Lipps (1889-1941) og hans stræben efter at erstatte de almene og abstrakte begreber i sprogfilosofi, psykologi og pædagogik mv. med bestemte fænomener - bestemte følelser som de fremtræder for os,

bestemte sprog som de tales rundt omkring og bestemte ord som de fornemmes og stilles til rådighed for vor kunnen. LN skriver bl.a.:

"Betydninger får betydning gennem de fornemmelser, det konkrete og stoffet vækker. Det samme gælder (fx) ord og udtryk som 'sur', 'surkål', 'et surt menneske' og 'vejret er surt' ... Der er ingen oprindelig eller egentlig betydning af 'sur', hvorfra de andre betydninger 'låner' eller 'får' betydning. Ordet 'sur' springer rundt i sproget, og med kvantespringets uforudsigelighed opstår det igen og igen i stadig nye sproglige kontekster. ... Ordet er ikke alment og ubestemt som fx prædikatet 'surhed'. Når ordet 'sur' indgår i meget forskelligartede sproglige kontekster, fremstår det som noget bestemt. ... Ordet er ikke regionalt fastlagt, sådan som begrebet er det. Derfor er det hverken en analogi, en identitet eller familielighed (Wittgenstein) mellem betydninger, der får sproget til at betyde noget bestemt."

Spørgsmålet er for LN herefter, om dette syn på sproget kan medføre nytænkning om forholdet mellem kultur, menneske og natur. Efter at have fremført, at (almene, abstrakte) begreber - benævnelser - ikke producerer, men fastlægger betydninger, mens ord og metaforer hele tiden skaber nye betydninger, og

BOGOMTALE

at kropslige sansninger og fornemmelser spiller en stor rolle her, slutter hun med nogle få bemærkninger om dannelse. Det har traditionelt været opfattet som et spørgsmål om det alment menneskelige, men kommer i denne sammenhæng til at blive et spørgsmål om, at mennesker - som alt stof i verden - formes. I den forbindelse antydes, at en sådan ny forståelse vil betyde, at sprogpsykologien fremover kommer til at rumme mere fænomenologi og mindre sprogvidenskab og psykologi (hvor man jo så kan spørge, om den dermed ikke forsvinder), og at pædagogikken kommer til at rumme mere metafysik og mindre psykologi.

Lektor Peter Widells artikel hedder "Handleforståelse og sprogforståelse", og drejer sig om følgende kendte sætning af H.-G. Gadamer: "Væren, der kan forstås, er sprog", som PW har undret sig over lige fra 1970'erne. Når han om morgenen ser folk køre på arbejde eller en mand slå græs, er det forståeligt, selv om der intet sprogligt er involveret, mener han. Når Gadamer og andre alligevel siger sådan, må det skyldes, at de mener, at man må "forstå og analysere intentionel handling som konstitueret gennem en art indre tale". Men er det rigtigt? Med henvisning til bl.a. den kendte sprog- og talehandlingsfilosof

J.R. Searle hævder PW, at det ikke er rigtigt, men at vore fysiske intenderede handlinger er meningsfulde i sig selv ligesom dyrenes handlinger er det. Men sproget faciliterer vore fysiske handlinger, selv om det altså ikke konstituerer dem.

Perspektiver på kommunikation

Ph.d. Billy Adamsens artikel, "Politisk sprogpsykologi", handler om, at nok har der været forsket meget om politisk psykologi - et eksempel er en undersøgelse af amerikanernes reaktion på Lewinsky-skandalen - men ikke meget om politisk sprogpsykologi, som imidlertid er særdeles interessant, bl.a. med hensyn til at undersøge, hvordan politisk kommunikation - fx under valgudsendinger - forstås på baggrund af den aktuelle situation. BA beretter bl.a. om sin egen undersøgelse, "TV-valg og TV-vælger", og om forholdene forud for EU-topmødet om Amsterdamtraktaten, hvor Nyrup Rasmussens situation var, at han måtte tage højde for mindst fem faktorer - partiets program mv., det forhold at han både var partileder og statsminister, øget EU-skepsis blandt socialdemokrater, forholdet til fagbevægelsen og bekymring hos "almindelige danskere". Nærmere analyse viser, at dette afspejlede sig i adskillige udsagn fra Nyrups side.

BOGOMTALE

"Som at gå i Jesu fodspor" virker umiddelbart som en mærkelig overskrift, men lektor ph.d. Dorte Duncker analyserer her den kommunikation, der - helt utilsigtet - opstod i forbindelse med, at man i Corp. Danmarks Kvickly-butikker begyndte at sælge badesandaler med billeder af Jesus og Jomfru Maria. Forud går en kritisk og nuanceret fremstilling af den gamle afsender-budskab-modtager-model og af relationen mellem sprog og kommunikation, og siden konkluderes, at undersøgelsen af debatten om sandalerne og af interviewedes udtalelser derom viser, at betydningen - også i slige sammenhænge - afhænger af omstændighederne.

Lektor Lars von der Lieth siger "At være er at være i kommunikation" og illustrerer bl.a. påstanden ved at fokusere på mennesker med kommunikationshandicap. I fortsættelse heraf gør han rede for begrebet "totalkommunikation" og for "kommunikationens 4 A'er" - nemlig almindelig kommunikation (som at tale dansk herhjemme), augmenteret kommunikation (hvor man fx supplerer talesprog med tegnsprog), alternativ kommunikation (hvor man erstatter tale med tegnsprog eller med at skrive) og adfærdsbetinget kommunikation (hvormed LL refererer til "de kommunikative

elementer ved al adfærd - eller sagt med andre ord: Man kan ikke ikkekommunikere!"⁸⁾ - Til sidst nævnes E. Rubins begreb, forståelsesreserve, hvormed antydes, at man faktisk også herhjemme har været inde på augmenteret kommunikation, kontekstens betydning mv. siden 1930'erne.

Sidste bidrag hedder "'Og hva' var så spørgsmålet?' - om forståelse af tekst og tale i standardiserede interview". Her fremlægger Hanne-Pernille Stax sin konversationsanalytiske undersøgelse af kommunikationen mellem interviewer og respondent under afvikling af spørgeskemabaserede interview, herunder om respondenterne skelner mellem de oplæste spørgsmål og interviewerens spontane indslag, og om hvordan respondenterne forsøger at få præciseret et ikke (helt) opfattet spørgsmål. Der er ingen tvivl om, at dette er særdeles relevant i forbindelse med ikke blot sprogpsykologiske, men også andre psykologiske undersøgelser.

Afsluttende bemærkninger

De 16 artikler er hverken lige lange, lige videnskabeligt avancerede eller lige let forståelige, men de tjener alle forfatterne til ære. Det alsidige emnevalg og arbejdet med at vælge forfattere og at redigere har redaktørerne megen ære af. Dertil

BOGOMTALE

kommer, at det er en smuk bog mht. lay-out mv., og det tjener forlaget til ære. Alt i alt en bog, som Jesper Hermann - fortjent - kan være stolt af.

¹ Faget begyndte som et bifag under Institut for Nordisk Filologi i 1964 i et samarbejde mellem professorerne Paul Diderichsen og E. Tranekjær Rasmussen. Jesper Hermann var den første kandidat i faget, og var fra 1969 til for et år siden den eneste faste lærer i faget, der længe har henhørt under Institut for Almen og Anvendt Lingvistik, og som de senere år er blevet et fag med temmelig mange studerende. I slutningen af 1960'erne var der i det hele taget en begyndende interesse blandt psykologer og sprogfolk for sprogpsykologi, psykolingvistik og sociolingvistik, og Agnete Diderichsen, Frans Gregersen, Jesper Hermann, Jan Katlev, Thomas Nissen, undertegnede o.m.fl. mødtes i studiekredse under Nordisk Sommeruniversitet.

² Fx er der en del om sprogpsykologi - ud over om sociolingvistik og pædagogik - i Gregersen m.fl. "Børn. Sprog. Undervisning", Gyldendal 1975; 1980.

³ "Mennesket i sproget" er titlen på en bog af Jesper Hermann, Gyldendal

1992.

⁴ LH fortæller her, at før i tiden advarede eksperter som fx Otto Jespersen danskere om at forsøge at bruge det fremmede sprogs intonationsmønster. - LH bruger desværre - som så mange andre fra fremmedsprogsundervisningsfeltet - betegnelsen "fremmedsproglørneren". Der må da være grænser for, hvor tæt vi skal lægge os op ad engelsk!

⁵ Undersøgelsen fører tanken tilbage til Lohmans undersøgelser fra Skåne og Småland o. 1970, hvor folk hørte en stemme på et lydbånd og med overraskende præcision kunne placere vedkommende mht. uddannelse/erhverv og alder samt mht., om han eller hun var fra deres eget sogn eller et af nabosognene!

⁶ Jeg har selv været inde på dette i "Dansk Pædagogisk Tidsskrift" nr. 5 1979 og i "Sprog og virkelighed", Modersmåls-Selskabet, C.A.Reitzel 1987. Og en af de i note 1 nævnte studiekredse hed "Sproget som gruppesymbol".

⁷ "Kognitiv semantik" er egentlig ingen god betegnelse, for al semantik er vel kognitiv, men det hedder det nu, og et centralt værk herom

BOGOMTALE

foreligger på dansk: Lakoff & Johnson: "Hverdagens metaforer", Hans Reitzels Forlag 2002. (Opr. udg. 1980).

⁸ Denne klassiske formulering fra P. Watzlawick m.fl.'s klassiker, "Pragmatics of Human Communication", finder jeg noget betænkelig, jf. Moustgaard & Vejleskov: "Om samtalen", Dansk Psykologisk Forlag 1997.

DEBAT

Debat om studienævnet

Indlæg fra Sune E. Schulze:

----- Original Message ----- From:
Sune E. Schulze
To: Jesper Hermann ; Hanne-Pernille
Stax
Cc: Linda Svenstrup
Sent: Friday, November 05, 2004
7:34 PM
Subject: Studienævn?

Efter at have deltaget i gårsdagens studienævnsmøde, må jeg sige, at jeg er mildest talt forundret over den måde det fungerer, eller rettere ikke fungerer på. Hvorfor har sprogpsykologi ikke sit eget studienævn?? Det er ikke særligt frugtbart for os, at vi skal dele studienævn med et andet studie, som vi intet har med at gøre - ud over at vi er under det samme institut. Sprogpsykologi ligger tydeligvis underdrejet på disse møder rent fagligt, og det virker som spild af tid, for begge parter, at vi så at sige skal være med til hinandens møder.

Mødet i går (og jeg har fået at vide, at det forløber på denne måde næsten hver gang) varede for sprogpsykologernes vedkommende næsten 1 1/2 time. De officielle meddelelser som var relevante for begge fag tog måske en halv time, resten af tiden gik med behandling af audiologopædiske fagelementer, audiologopædisk studiestruktur,

audiologopædiske mødefastlæggelse, audiologopædisk dispensationsansøgninger osv. osv. Sammenlagt tog det under fem minutter at behandle sprogpsykologi. Studielederen for sprogpsykologi gik midt i mødet.

Jeg har meget svært ved at se, hvad fordel for sprogpsykologerne er, ved at vi er føjet sammen med audiologopæderne i studienævnsregi. Måske er det en administrativ fordel for studielederen på sprogpsykologi, at formanden for det sammenlagte studienævn tager sig af de formelle sager der også berører sprogpsykologi, men det er ikke en fordel for de studerende eller for det faglige miljø på studiet.

Selve strukturen af studienævnet er jo en direkte ulempe for de studerende på sprogpsykologi. Så vidt jeg har forstået, så skal der sidde to valgte studenterrepræsentanter for audiologopædi og en fra sprogpsykologi i det fælles studienævn. Hvis de studerende stillede op til et rigtigt (kamp)valg på en sideordnet liste, så ville valg til studienævnet afhænge af hvem der fik flest personlige stemmer, og vi kunne risikere, at det blev tre fra audiologopædi der blev valgt ind, af den simple årsag, at de er flere end os. De studerende fra sprogpsykologi ville således ikke være repræsenteret i

DEBAT

deres eget studienævn!

Og hvor mange undervisere på sprogpsykologi sidder der egentlig i studienævnet? To? Og én studerende? Der hvor jeg kommer fra (CBS), sidder der fem undervisere og fem studerende, således at parterne er jævnbyrdige og ikke kan vedtage noget, uden at mindst én fra den anden side af bordet kan gå med til det.

I det hele taget er det ikke særlig gennemskueligt hvordan I behandler de forskellige studieelementer i studienævnet. Tager I de studerende med på råd når det gælder udbud af fag? Bliver revisioner af studieordningen taget op til diskussion i studienævnet? Eller er det noget I ordner internt uden om de studerende? Eller måske har I nedsat forskellige udvalg med repræsentanter for de studerende? Jeg vil gerne gøre opmærksom på, at studievejlederen ikke er valgt af de studerende...

Jeg har snakket med et par enkelte af de andre studerende om disse forhold. De fleste ved (heldigvis, måske) ikke hvordan det foregår i studienævnet, men jeg er sikker på, at hvis de blev klar over de faktiske forhold, eller deltog i et af møderne, som jeg gjorde i går, ville de bakke op om min kritik.

Summa summarum, så vil jeg sige, at synergieffekterne ved at indordne sprogpsykologi i et studienævn med audiologopædi er til at overse. Det er i hvert fald ikke til fordel for de studerende på sprogpsykologi. Jeg vil derfor kraftigt opfordre til, at sprogpsykologi får sit eget, selvstændige studienævn. Et studienævn præget af gennemsigtighed og en stærkere interesse for hvordan vi i fællesskab skaber rammerne om det bedst tænkelige studium.

Med venlig hilsen
Sune Eghjort Schulze
Sprogpsykologi

Svar fra Hanne-Pernille Stax:

----- Original Message ----- From:
"Hanne-Pernille Stax"
<hpstax@cphling.dk>
To: <sunee@wanadoo.dk>;
<sprgpsk@cphling.dk>
Cc: <jh@cphling.dk>;
<hpstax@cphling.dk>;
<lcs@cphling.dk>
Sent: Monday, November 08, 2004
8:33 AM
Subject: Re: Studienævn?

Hej Sune +

Tak for din mail. Jeg er med dig et

DEBAT

langt stykke hen ad vejen. Men har nok en anden opfattelse af hvad der ville være en farbar vej frem. At vi deler studienævn med audiologopædi hænger sammen med, at vi er et "småfag". Før jeg blev ansat som adjunkt i august var der jo kun én fastansat underviser, og det kan man bare ikke bygge et studienævn på. Dertil har der jo også ind til for ret nylig været ret få overbygningsstuderende. Og de har gerne skulle se faget lidt an før de gik i studienævnet. Eftersom vi kun er et overbygningsfag, betyder det at den periode som de enkelte studienævnsrepræsentanter har været aktive i har været meget kort. Så man kan sige, at vi ikke har "befolkningsunderlag" til en kontinuert bemanding af et eget nævn.

Jeg er helt enig med dig i at den måde de fælles møder er organiseret på er uhensigtsmæssig. Mildest talt! Men det er vores problem og vores opgave at ændre på det. Og hvis der kom nogle engagerede kræfter ind fra sprogpsykologi (fx Sune :-)) så tror jeg også sagtens at vi kunne ændre på det. Den faste repræsentant for faget (ja - undskyld Jesper :-)) har traditionelt altid optrådt på møderne som en ufrivilligt indbudt gæst, der gerne ville hurtigt hjem igen. Og det er jo nok ikke den mest konstruktive måde at sætte sit præg på tingene. Det

er også vores studienævn, og hvis tingene ikke kører på en måde som vi bryder os om, så er det også vores eget ansvar.

Personligt så kommer jeg til møderne (vist uden at være formelt medlem) fordi Lars - desuagtet at han behandler mange ting MEGET detaljeret :-)) - er meget velorienteret om rigtig mange ting, som har relevans for ALLE studier på KUA. Og hvis jeg ikke kom til møderne, så ville jeg aldrig høre om det. Det er studielederen på et fag, der skal holde sig orienteret om studierelevante emner og tiltag. Og det gør Lars for begge studiers vedkommende. Lars holder altså sig selv - og os orienterede - om ting, som vi næppe ellers ville få informationer om. Det er det der er synergieffekten.

Studievejlederen er ganske rigtig ikke valgt, men kommer til møderne for at kunne orientere de studerende bedst muligt. Hun kan altså ikke "stemme."

Ang. nævnets sammensætning, så er jeg helt enig i, at vi skal få klarhed på om der fx skal være en fastlærer ud over Jesper. Det ville være oplagt hvis der ud over Jesper var en formel suppleant fra fastlærergruppen (og der er jo altså kun mig :-)), + en studenterrepræsentant + suppleant. Og så en tradition for at både faste

DEBAT

medlemmer og suppleanter kom til møderne.

Det du skriver om at vi risikerer at audiologopæderne tager vores pladser er ikke en mulighed. De har deres og vi har vores. Og hvis det kom til afstemning om et rent sprogspsykologisk problem, så ville audiologopæderne næppe kunne stemme. I praksis har det aldrig været et problem med antallet af formelle medlemmer, fordi vi aldrig har haft en afstemning. Men det er klart, at det ville være mere ordentligt, hvis vi havde styr på, hvem der kan stemme, hvis det kom til en afstemning.

Ang. revision af studieordning, så tog jeg initiativ til at inddrage de studerende i revisionsarbejdet indtil jeg gik på orlov i januar 2004. Siden august har jeg, Linda, Jesper og Anne arbejdet videre med at få de sidste revisioner på plads. Studienævnet skal formelt godkende de reviderede studieordninger. Men det ville da klart være interessant at diskutere dem med overbyggergruppen, før vi lægger den frem i studienævnet. Og det ville være en oplagt opgave for en studienævnsrepræsentant at organisere sådan en behandling.

Det som indtil nu har været de store problemer for nævnets demokratiske funktion på sprogspsykologi. er - synes jeg - 1) at der er meget få

studerende, som vil sidde i nævnet, før de når specialeskrivningsfasen. Vi har brug for et par medlemmer, som følger udbud og har jævnlig kontakt med andre studerende 2) at vi ikke har noget "fagråd". Det sidste betyder at de studerende, som sidder i studienævnet, ikke repræsenterer andre end sig selv. De taler ikke på vegne af et studenter-organ og de refererer heller ikke tilbage til de studerende. Som mindstemål kunne man måske oprette et grupperum på PUNKT-KU, hvor studienævnsrepræsentanten kunne holde kontakt til alle andre overbyggere på faget. Og få input og informere.

Altså - mit bud er at:

- 1) Vi skal have afklaret det med pladserne og de formelle medlemmer.
- 2) Vi skal have et par engagerede studenterrepræsentanter, som vil komme fast til møderne, og tage del i en omorganisering af disse møder, så vi ikke spilder så megen tid, og så vi selv bidrager noget mere til dagsordenen....
- 3) Der skal etableres et organ/forum for studerende, som kan fungere som mandat for studenterrepræsentanterne i studienævnet.

Så vidt jeg forstår så er pladserne ledige frem til næste valg.

Mh Hanne-Pernille
Adjunkt i Sprogspsykologi

JULEFROKOST

Årets sprogpsykologiske julefrokost løber af stablen
FREDAG D. 26. NOVEMBER KL. 19.00.

I år bliver det holdt hos **Anne Marie Marckmann**, som har været så venlig at lægge andelsboligforeningens festlokale til. ☺

Adressen er: **Sønder Boulevard 92**
1720 København V
(nede i kælderen)

Julefrokosten er i år et sammenskudsgilde, så alle skal medbringe en ret eller noget tilbehør (se opslagstavlen). I medbringer også selv drikkevarer.

Vi håber at så mange som muligt vil støtte op om dette festlige arrangement, og glæder os til jer alle sammen!

Fornøjelige hilsner
FAFOS

STUDIEVEJLEDNING

Brevkassen

Overbygning

Hej studievejledning,
Jeg er ved at blive færdig med min bachelor-uddannelse og vil gerne ind på kandidatuddannelsen i sprogpsykologi. Hvordan gør jeg? Mange hilsner tilvælgeren

Kære tilvælger,
Hvis du ved sommereksamen forventer at have bestået din bacheloruddannelse, kan du skifte til kandidatuddannelsen på www.punkt.ku.dk
Vil du skifte til overbygningen på et andet tidspunkt, skal du anvende et ansøgningsskema, som du kan finde på www.hum.ku.dk/studieinformation. Har du en humanistisk, samfundsvidenskabelig eller anden bacheloruddannelse med et sprogligt indhold, er din bacheloruddannelse direkte adgangsgivende. Du skal derfor bruge skemaet ”indskrivning på kandidatuddannelsen på baggrund af en direkte adgangsgivende BA-grad fra KU”.
Har du en anden bacheloruddannelse, skal du vælge skemaet ”indskrivning på kandidatuddannelsen på baggrund af en ikke direkte adgangsgivende BA-grad fra KU”.
Vil du starte på overbygningen til februar 2005, skal du aflevere skemaet til studiekontoret i januar.

Venlig hilsen Anne Uhrskov

Studieordninger

Hej studievejleder,
Jeg synes det er lidt forvirrende med de forskellige studieordninger. Hvor kan man finde de gældende studieordninger?
Venlig hilsen den forvirrede overbygger

Kære forvirrede overbygger,
Der har hersket meget tvivl og forvirring omkring de forskellige studieordninger. Det følgende kan forhåbentlig virke afklarende. Den nyeste studieordning for kandidater er fra 2001 og for tilvælgere 2000. Begge studieordninger kan ses inde på sprogpsykologis hjemmeside (www.cphling.dk/sprogpsykologi). Nye studieordninger er under udarbejdelse. Den nye studieordning for kandidatuddannelsen træder tidligst i kraft i 2005, men der vil være mulighed for at gå op efter dele af den tidligere, hvis studienævnet søger dispensation herom ved Fakultetet.

Venlig hilsen Anne Uhrskov

Har du et spørgsmål til studievejledningen på sprogpsykologi, kan du skrive til sprgpsk@cphling.dk eller kigge forbi i lokale 6.3.46 hver mandag

DET SKER

Nyt fra studievejledningen

Jesper Hermanns fag

”Sprogpsykologisk emne: Psykologiske funktioner som grundlag for sproglige vaner” bliver alligevel ikke udbudt til foråret.

Indskrivning på overbygningen

Pr. 1. september 2005 skal du have afsluttet hele din bacheloruddannelse for at blive indskrevet på kandidatuddannelsen.

Indtil den 31. august 2005 vil du stadig kunne søge Studiekontoret om dispensation til at blive indskrevet på kandidatuddannelsen med begrænsede rettigheder, men kun hvis du på ansøgningstidspunktet mangler eller forventer at mangle max ½ årsværk af din bacheloruddannelse.

Jobsøgningskursus

Er du blevet færdig som sprogpsykolog, eller er du ved at blive det? Så har du mulighed for at deltage i et gratis jobsøgningskursus, som i overskrifter omhandler kompetencer, jobsøgning og arbejdsmarkedet.

Der er ledige pladser på Næsten Kandidat Kursus henholdsvis 22.-24. november og 29. november - 1. december. Tilmelding sker ved henvendelse til studievejledningen humaniora.

Du kan læse mere på <http://www.hum.ku.dk/studieinformation/henvendelse.html>

Nyt fra FAFOS

FAFOS har på en ekstraordinær generalforsamling onsdag den 10. november vedtaget, at det fremover skal være gratis at være medlem af foreningen.

Det betyder, at både medlemmer og ikke-medlemmer for fremtiden skal betale entré til temaaftnerne, samt betale for kaffe og kage. Entréen til temaaftnerne er sat til 10 kr.

FAFOS gør opmærksom på, at gamle medlemmer, der har fornyet deres abonnement, naturligvis har gratis entré, kaffe og kage, abonnementsperioden ud.

Ny formand for foreningen blev Sune Eghjort Schulze. Næstformand blev Bettina Nielsen.

FAFOS' temaaften-udvalg mangler hjælp til små, praktiske opgaver i forbindelse med afviklingen af temaaftener. Interesserede må meget gerne kontakte Astrid på ageertz@get2net.dk

KALENDER

TIRSDAG D. 23. NOVEMBER

kl. 12.15

KUA, lok. 7.3.105 (Akvariet)

Overbygningsmøde

FREDAG D. 26. NOVEMBER

kl. 19.00

Sdr. Blvd. 92, Kbh. V

Julefrokost for sprogpsykologi

TORS DAG D. 2. DECEMBER

kl. 16.15

KUA, lok. 7.3.105 (Akvariet)

Studienævnsmøde

MANDAG D. 20. DECEMBER

Aflevering af pensum

TIRSDAG D. 1. MARTS

Deadline for næste udgivelse af Spindet